

ИВАН ТАКЕВ: ЗА ВТОРА РЕЦЕСИОННА ВЪЛНА Е РАНО ДА СЕ ГОВОРИ

29.08.2011г.

Иван Такев

Изпълнителен директор на БФБ-София АД

В. „БАНКЕР“

ИНТЕРВЮТО ВЗЕ ПЕТЪР ИЛИЕВ

Г-н Такев, през последния месец международните капиталови пазари приличат на бушуващ океан. При тази конюнктура оптимист ли сте за икономиката на България?

- За момента е трудно да се оцени как събитията на международните капиталови пазари ще се отразят на българската икономика. Например дълговата криза в Европа е една голяма въпросителна. Имам предвид, че едва ли някой може да каже дали задлъжнялостта на Италия и Испания ще създаде проблеми, подобни на тези в Гърция. Ако това се случи, трусовете на пазарите ще са огромни и много трудни за овладяване. При подобен сценарий потреблението в Европейския съюз ще се свие и настина може да станем свидетели на втора рецесивна вълна. И това няма да е добре за България, тъй като ще удари експортно ориентирани предприятия, чието производство в момента е източник на отчитания икономически ръст. В крайна сметка именно фирмите, работещи за износ, са онези, на които се разчита да извадят България от кризата. Ако техният пазар се свие и приходите им намалеят, първо, ще изчезне положителното търговско салдо, на което се радваме от началото на кризата, след това може да се появи нова вълна от безработица и накрая, но не на последно място, в бюджета ще влязат по-малко преки данъци, а и косвените няма да нарастнат. Сам разбирате, че това е доста незавидна перспектива.

Веднага обаче ще направя уточнението, че не е задължително при едно намаляване на търсенето на стоки и услуги в Европейския съюз българският износ да бъде напълно и безвъзвратно ударен. Напълно е възможно да се стигне само до временно забавяне на експорта, той да се реструктурира и да започнем да изнасяме по-евтини и по-нискокачествени стоки, за които пазарът в Европа ще се отвори и разшири поради намалената популателна

способност. Ето тази особеност е много трудно да бъде анализирана - първо, дали ще има нова рецесия и колко дълбока ще е тя, и, второ, дали въпросната рецесия тотално ще засегне износа, или само ще доведе до промяна в експортната листа. Впрочем аз не съм песимист, защото съм наясно колко приспособими са българските компании, които трябва да се конкурират на ниво цена, а не на ниво качество. А не забравяйте и агробизнеса. Смятам, че той ще става все по -атрактивен, тъй като цените на хранителните стоки нараснаха с около 40% в световен мащаб, което означава, че производителите им могат да получат солидни печалби. Може да се окаже че агробизнесът ще бъде следващата мода при настоящата криза.

Евентуалната водеща роля на земеделието сякаш не е особено перспективна за хазната, защото селскостопанските производители все още се ползват с многобройни данъчни облекчения. А нали все пак всички казват, че трябва да имаме здрави финанси?

- Това е вярно. Но ползата от развитието на един бизнес не се измерва само с прекия ефект за хазната. Ако той генерира увеличение на brutния вътрешен продукт, това само по себе си вече е успех, защото означава по-високи доходи за заетите в селското стопанство, по голямо потребление от тяхна страна, повече оборот за фирмите, от които те купуват стоки и услуги, а от всичко това има преки и косвени данъчни ползи.

Като стана дума за бизнеса и бюджета, у нас много се говори за бюджетна дисциплина за увеличаване на приходите, за свиване на разходите, а никой не говори за стимули за фирмите. Не е ли по-добре да се направи еднократен по-голям дефицит, като се намалят различни държавни и общински такси, но се дадат финансови облекчения за бизнеса. Или поне държавата да започне редовно да си плаща на фирмите и по този начин да се стимулира икономиката?

- Говорите за вечната дилема на икономистите - дали по време на криза държавата да харчи повече, като стимулира бизнеса, или да прави икономии. Лично аз съм привърженик на тезата за икономии, защото практиката е показала, че когато държавата даде пари за определена политика за стимулиране на бизнеса, те или поне част от тях не се харчат целево.

Аз обаче не ви говоря за целево финансиране, а за това да се разплатят изцяло и в срок всички задължения на държавата към бизнеса?

- Вижте, точно това с разплащането към бизнеса не мога да го коментирам защото е въпрос не на политика, а на конкретни бюджетни разчети и техники. Може би са съществували конкретни причини, поради които плащането в този момент е било невъзможно...

Добре де - държавата води консервативна фискална политика, бави плащанията, не дава стимули. Как това се отразява на компаниите, които например се търгуват на Българска фондова борса? Има ли някакви специфики в поведението им породени от сектора, в който работят?

- Не, няма такива специфики. Като цяло компаниите се опитват да оптимизират дейността си и да подобрят финансовите си резултати. Те преодоляха най-ниските нива на котировките от 2009-а, но събуждането на борсовата търговия е много трудно заради страха на инвеститорите, който е свързан с неясната икономическа перспектива както у нас, така и в чужбина. Хората предпочитат да влагат парите си във финансови инструменти, които са по-сигурни от корпоративните акции и облигации.

Български бизнес може ли да понесе втори рецесионен удар?

- Имаше една шега - че ние никога не сме излизали от кризата. Вярно е, че преминахме през един период на много стремителен растеж през 2006-2007 година. Но също така е вярно, че точно през този период повечето фирми не направиха нищо, за да се подготвят за кризата. Знаете, че кризата дойде у нас шест месеца след като се беше разразила на международните пазари. С други думи, българският бизнес бе наясно, че такъв проблем съществува, и би трябвало да се подготви за него - независимо какво казват държавниците. Нали си спомняте, че дълго време предишното правителство повтаряше, че криза няма. Повечето фирми обаче, вместо да свият разходите, да намалят задълженията си и да увеличат ликвидността си, направиха точно обратното - продължиха да влагат в нови проекти, да раздават дивиденди и когато кризата наистина удари България, се оказаха неподготвени, с много ангажименти и задължения, също така с много вземания, които все по-трудно събираха, и с ниска ликвидност. Затова се стигна и до проблемите. И строителният сектор е показателен в това отношение. Там се генерираха най-големи печалби, които обаче не се капитализираха, и затова строителните фирми пострадаха най-много. Така че при втора рецесионна вълна компании, които в момента крепят финансовото си положение на ръба, ще се сринат, но пък точно този процес може да отвори нови полета за бизнес на фирми, които имат стабилно финансово състояние.

Като говорим за опасност от нова рецесия, според повечето анализатори тя е породена от неяснотата около решенията на дълговия проблем както в Европа, така и в САЩ. Смятате ли, че договореностите, които лидерите на европейските държави постигнаха преди месец за Гърция, са достатъчни за решаването на дълговия ѝ проблем?

- В случая с Гърция тук има една много голяма несигурност. Защото отговорът на въпроса - дали планираните мерки ще са достатъчни, зависи от

това доколко южната ни съседка ще успее да излезе от рецесията и да започне да генерира ръст на brutния си вътрешен продукт, който да ѝ позволи да обслужва поне лихвите по държавните си задължения. Все пак размерът на дълга ѝ наистина е огромен. В момента той е 340 млрд. евро и ще нарасне с още 109 млрд. евро, тъй като Гърция ще получи допълнително финансиране. В същото време спадът в икономиката на южната ни съседка е, ако не се лъжа, 4.5% на годишна база. Нали разбирате, че една продължаваща да се свива икономика не може в дългосрочен план да обслужва дълговете си, които се увеличават. Тази тенденция на спад трябва да бъде преобърната, а това може да стане, първо, като спрат постоянните стачки, защото те носят само загуби на икономиката.

В гръцкото общество битува идеята, че страната може да излезе от еврозоната, да върне драхмата и да не си обслужва задълженията?

- Това са някакви абсурди. Ако дълговете на Гърция бяха в драхми, за подобна деевроизация можеше да се говори. Но сега какво ще постигнат, ако върнат драхмата? Задълженията им в евро ще продължат да съществуват. Най-много приходите на държавата, с които тя плаща тези дългове, да се обезценят спрямо еврото.

Вярно, е че при обявяването на неплатежоспособност гърците могат да очакват голяма част от дълга им да бъде отписана, но това не значи, че икономиката им ще бъде в по-добро състояние от сегашното. При подобна ситуация обикновено настъпва един дълъг процес на изолация от международните пазари и на недоверие на инвеститорите към страната, в което гръцкият бизнес едва ли иска да попадне. Едва ли някой здравомислещ си мисли, че без да са уредили старите си задължения, южните ни съседи могат да получат от международните пазари нови заеми. Така че тук въпросът е дали гръцката икономика ще успее да преодолее рецесията. Отделно от това трябва да се намалят държавните разходи и да се засили драстично контрола върху парите, които харчи хазната. Иначе на европейските лидери ще им се наложи да проведат втори кръг от инициативи за спасяването на Гърция. Виждате колко много неизвестни има. Затова казвам, че ситуацията е труднопредвидима.

